

L'Ateneu de Vilanova i la Geltrú (1877-1939)

El 1877 Vilanova i la Geltrú tenia 13.521 persones, amb una taxa d'analfabetisme que s'enfilava més enllà del 60% de la població. Aquell any, i seguint un model que es reproduïa en altres indrets del país, es constituïen l'Ateneu de Vilanova i l'Ateneu Obrer de Vilanova, aquest segon amb una voluntat més inequívocament classista que el primer. No seria fins el 1880 i per iniciativa del rector del Escolapis Eduard Llanas que s'impulsaria la unificació d'ambdues institucions. Els estatuts del nou Ateneu de Vilanova i la Geltrú presidit per Llanas s'aproven el gener de 1881. El text recollia com a objectiu prioritari el de “cultivar las ciencias, las letras y las artes, estrechar los vinculos de amistad y compañerismo entre los individuos que a él pertenezcan; aproximar las clases sociales, y promover el perfeccionamiento moral y el fomento de los intereses materiales”.

La institució recollia així la tradició d'instrucció obrera impulsada pel desaparegut Centro Instructivo Villanovés. De ben aviat s'impartiren ensenyaments adaptats a les diferents necessitats de la població, es programaren conferències i es creava una important biblioteca. Entre el 1882 i el 1915 es publicaria el *Boletín del Ateneo de Villanueva y Geltrú*. El 1880 l'Ateneu encapçalava la redacció d'un projecte de Centre Teòric i Pràctic d'Arts i Oficis que seria una realitat l'any següent. Era el precedent de l'Escola d'Arts i Oficis i de la posterior Escola Superior d'Indústries. Des de la fundació i fins el 1888 l'Ateneu tingué la seu social al carrer de Pàdua, cantonada amb el carrer Sant Pau. Per aquelles dates havia de traslladar-se al immoble de la rambla Principal que seria ocupat per l'Escola d'Arts i Oficis. Finalment, l'Ateneu s'establí al número 40 del carrer Sant Pere on havia estat l'Escola

Superior de Nenes. Els baixos eren ocupats per la Caixa d'Estalvis de Vilanova i la Geltrú amb qui ja compartien local al carrer de Pàdua. De fet, l'entitat d'estalvis es constituí el 1877 com a primera iniciativa de l'Ateneu i el seu president Teodor Creus. Al nou local s'hi continuaren fent classes nocturnes per adults, fills dels associats, i nens i nenes sense recursos. El 1912 l'Ateneu fou l'organitzador del Segon Congrés d'Ateneus i Associacions de Cultura. El Comitè Executiu era presidit per Leopold Crusat i Prats, professor de l'Escola Industrial, amb Francesc Suñé i Bolet i Joan Ventosa Roig com a vicepresidents. La inauguració del Congrés tingué lloc al Teatre Apol·lo i el treball en comissions es repartí entre els locals de l'Ateneu, l'Orfeó Vilanoví, la Biblioteca-Museu Balaguer i diversos teatres de la vila. L'Ateneu fou impulsor d'iniciatives com la Caixa d'Estalvis o el Centre Teòric i Pràctic d'Arts i Oficis; però també es convertí en centre d'acollida de moltes altres entitats com l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial (1917-1939) o les delegacions a Vilanova i la Geltrú de Palestra, de l'Associació Protectora d'Ensenyança en Català o de l'Associació de Pèrits Industrials de Catalunya.

El 1928 organitzava la Fira del Llibre i un any després el local de l'Ateneu acollia la III Exposició d'Art del Penedès, després de les dues edicions anteriors al Vendrell i a Vilafranca del Penedès. Un cop finalitzada aquella exposició l'Ateneu deixaria el carrer Sant Pere per establir-se al nou local de la rambla Principal. L'Ateneu actuà d'institució amfitriona en la primera visita que Francesc Macià va fer a Vilanova i la Geltrú el 1 de març de 1931 poc després de retornar de l'exili. Macià es dirigí als vilanovins i vilanovines des del balcó de l'Ateneu que donava a la rambla. En els seus anys de història l'Ateneu es prodigà en cursos d'ensenyament, conferències, presentacions de llibres, certàmens literaris i tota mena d'activitats de divulgació científica o literària. Un treball en xarxa que trobava punts de contacte i espais de

col·laboració compartits amb la Biblioteca-Museu Balaguer, l'Orfeó Vilanoví, l'Escola Industrial o el Centre Republicà Federal. El 1939 i després de seixanta-dos anys es posava punt i final a la trajectòria de l'Ateneu de Vilanova i la Geltrú.

Albert Tubau

(Article publicat al Diari de Vilanova l'abril de 2012)